

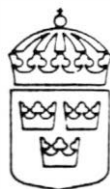
Motion till riksdagen

1989/90:N58

av Lars Norberg (mp) m.fl.

med anledning av prop. 1989/90

Vissa näringspolitiska frågor

Mot.
1989/90
N58-59

En humanekologisk näringspolitik

1. Inledning

”En humanekologisk näringspolitik”, så hade vi velat att regeringen hade rubricerat sin näringspolitiska proposition. Så menar vi nämligen att målet för näringspolitiken borde formuleras. Det betyder att näringspolitiken skall ta hänsyn både till människans och allt annat levandes behov och att människan skall utveckla samhället i ett långsiktigt samarbete med naturen.

Näringspolitik handlar om människans materiella aktiviteter för att säkra sitt fortbestånd och välbefinnande. Den är helt beroende av naturen och de tillgångar som den ger människan.

I dag står två synsätt mot varandra: det ekologiska och det instrumentella.

Det ekologiska synsättet ser människan som en del av naturen, och som en varelse som både är helt beroende av naturen och därför måste vårda den för sin långsiktiga överlevnad, men också genom samarbete med naturen kan säkra sina livsbehov.

Det instrumentella synsättet har varit det traditionella i västerlandet och i lika mån varit grunden för marxismens, liberalismens och konservatismens sätt att betrakta naturen. Naturen är något som skall behärras av människan och helt underordnas hennes behov. Naturen är själlös, endast människan har själ. Civilisation har inneburit att man i största möjliga utsträckning dels behärrar naturen, dels avskiljer sig från naturen. Staden och industrin har blivit de högsta livsformerna.

Grunden för miljöpartiet de grönas politik är behovet av en synvända där det instrumentella synsättet ersätts med det humanekologiska. Det är vår övertygelse att det instrumentella synsättet är på väg att föra hela mänskligheten mot en total ekologisk katastrof, vars omfattning dessutom är starkt beroende av om den snabba befolkningstillväxten fortsätter eller kan bromsas.

Vi menar att dessa insikter behöver genomsyra varje politiskt program för samhällsutvecklingen. Vi måste också konstatera att detta ännu inte är fallet med regeringens totala politik och inte heller med nu föreliggande förslag inom näringspolitiken. Vi är därför starkt kritiska till den totala inriktningen vilket inte hindrar att vi kan acceptera vissa av regeringens förslag i ett kortsiktigt perspektiv.

2. Övergripande mål

Vi skall nu försöka att sammanfatta kritiken mot propositionens övergripande målsättning.

Tillväxt är enligt propositionens första rader det övergripande målet: "En samlad näringspolitik för ökad tillväxt." Intressant nog följer sedan ett ganska långt försvarstal för tillväxtpolitiken som visar att miljöpartiets och andras kritik av målet, ekonomisk tillväxt och ökad BNP har gjort visst intryck. Man säger att "den ekonomiska tillväxten inte får komma till stånd på bekostnad av andra mer övergripande mål för samhällsutvecklingen såsom förbättrad miljö och livskvalité". Detta låter uppmuntrande, men eftersom denna proposition lika litet som några andra regeringsdokument klargör vad det då är för tillväxt som skall främjas och som står i samklang med de "övergripande" målen, så är uttalandet endast ett slag i luften hur ofta det än upprepas.

"Och när predikan var slut, gjorde var och en som förut." Så kan man sammanfatta regeringens näringspolitik så som den kommer till uttryck i propositionen. Alla praktiska åtgärder går ut på att främja näringslivets tillväxt, vilket om inget görs åt saken med all sannolikhet kommer att leda till ökad materiell produktion och konsumtion av resurskrävande varor. Därför är vi inte imponerade av den verbala bekännelsen till "övergripande mål" som inte definieras och uppenbarligen också nonchaleras.

3. Operativa mål

Eftersom *BNP-tillväxt* inte bör vara ett mål så hyser vi föga förståelse för att det s.k. arbetskraftutbudet till varje pris skall ökas. Däremot anser vi det önskvärt att var och en skall få tillfälle att delta i ett produktivt arbete, men vi vill särskilt framhålla att även inom den informella sektorn utförs mycket produktivt och kreativt arbete som ofta ringaktas för att det inte kan mätas i pengar. Det hör ju till sjukdomarna i vår kultur att det som mäts i pengar är alltför överskattat.

Däremot är vi helt införstådda med att det är förnuftigt att öka *produktiviteten* genom ett mera effektivt sätt att utnyttja både mänskligt arbete och materiella resurser. "Att göra mer av mindre" kan vara en bra målsättning för den materiella produktionen. Produktivitetsutveckling är ju också ett av flera medel för att genomföra den av oss förordade 6-timmarsdagen.

Internationaliseringen framställs i propositionen som ett faktum och man får också intrycket av att den kommer att fortgå på ett ödesbestämt sätt. En tredjedel av Sveriges BNP utgörs av export. Det betyder samtidigt 50 % av industriproduktionen. Miljöpartiet ser ett antal risker och svårigheter redan i dagens mycket höga utrikeshandelsberoende. Därför menar vi att situationen borde bli föremål för en kritisk analys av de storskalighetens, maktkoncentrationernas, instabilitetens och energislöseriets risker som ligger i denna utveckling.

På samma sätt tycks regeringen nonchalera de negativa konsekvenserna ååav den *avregleringspolitik* som den bedriver. EG-harmoniseringen och valutaavregleringen minskar på ett väsentligt sätt vår nationella suveränitet. Regeringen är här ytterst lyhörd för storindustrins och de extrema mark-

nadsliberalernas krav. Man tycks helt ha accepterat kravet på ökad materiell tillväxt som det överordnade samhällsmålet. Man bortser från betydelsen av att de multi- och transnationella företagen alltmer får dominera inte bara Sveriges utan hela världens näringsliv och de improduktiva spekulationernas förmåga att snedvrída resursfördelningen både globalt och nationellt.

Energin berörs i ett kort kapitel i propositionen. Här framställs de elintensiva branschernas behov av energi som ett överordnat mål. Givetvis är det viktigt att denna industri och de som arbetar där känner trygghet och inser att det allmänna tar ett rimligt ansvar för deras framtid. Men det får inte innebära att vi okritiskt accepterar att denna industri skall få leda landets energipolitik. Denna bör långsiktigt inriktas på mera övergripande mål.

Miljöpartiet anser att Brundtlandkommissionens mål: en halvering av energiomsättningen i de s.k. rika länderna är det mål som bör vara överordnat och till vilket industri- och sysselsättningspolitiken måste anpassas. Vi menar att detta mål snarast bör omsättas i praktisk politik och har föreslagit att en minskning av den totala energiförbrukningen i samhället med 2 % om året inte bara skall deklarerars som ett mål, vi yrkar också att samhället med de styrmedel som står till buds förverkligar detta mål.

Vi vill speciellt framhålla att vi anser det klart olämpligt att mala ned ännu mer av landets träråvara till tidningspapper. I stället bör vi inrikta oss på en ökad användning av råvaran till träindustrin och vidareförädling till möbler och hus. Detta har dessutom betydande regionalpolitiska fördelar och också miljöpolitiska. Vi är starkt kritiska mot det omfattande resursslöseri som präglar samhället när det gäller papper och förpackningar, vilket förvisso inte bara gäller Sverige. Fördelningen mellan träindustri och cellulosaindustri har enligt vår mening utvecklats i fel riktning under det senaste decenniet.

Vår uppfattning beträffande *arbetsmiljö* och *FoU* har vi framfört i andra motioner till vilka vi hänvisar.

Till frågorna om *kapitalförsörjning* och *det statliga ägandet* återkommer vi i detalj i fortsättningen.

Behovet av en god *infrastruktur*, vilket i stort sett betyder ett bra transportväsen och goda kommunikationer, behandlar vi i en separat motion. Här vill vi endast framhålla att ökade transporter leder till ökad resursförbrukning, dels för att de kräver energi, dels för att de alltid leder till någon form av negativ miljöeffekt. Man måste alltså noga väga om dessa uppoffringar tillgodoser nödvändiga behov eller besparingar av annan art. Föreställningen att ökade kommunikationer och ökade transporter i sig är något gott måste gendrivas.

4. Näringslivets utveckling

Propositionens bil. 1, kap. 2 berör näringslivets utveckling och ger åtskillig intressant statistik. Vi skall inskränka oss till några kommentarer.

Tillväxten har vi ju redan diskuterat, men det kan vara värt att tillfoga några synpunkter på den historiska utvecklingen som vanligtvis förbises. Vi menar nämligen att de jerimiader som ofta stäms upp beträffande Sveriges s.k. låga tillväxt är både demagogiska och förbiser viktiga realiteter.

För det första var Sverige år 1970 ett mycket högt utvecklat industriland. Att andra länder som låg efter oss i utveckling började hämta in försprånget borde varit en anledning till glädje och inte till oro. Ett fullvuxet träd växer som bekant långsamt. Att Sveriges andel av världshandeln minskar när andra folk – exempelvis de s.k. NIC-länderna – ökar sin produktion borde inte ge anledning till bekymmer utan glädje. Glädje över att de börjar närma sig vårt välstånd. Tyvärr måste vi samtidigt konstatera det stora bekymret på sikt: världen har inte råd med svensk standard i global omfattning.

Vidare är det uppenbart att den s.k. oljekrisen drabbade Sverige ovanligt hårt, dels beroende på vårt extrema oljeberoende, men också på grund av att svensk industri inriktat sig på investeringsvaror som är mycket svårsålda när expansionen i näringslivet globalt sett minskar. Och så gick det som det gick för varvs- och stålindustrin. Det finns mycket större skäl att glädja sig över att denna omställning gick utan alltför stora sociala problem än att sörja över låg tillväxt.

Däremot finns det all anledning att *fråga om vårt näringsliv i dag har en struktur som är motståndskraftig inför kommande internationella strukturförändringar*. Därvidlag måste miljöpartiet anmäla en betydande oro. Vi har redan i flera motioner anmält vår oro både för bilindustrins och försvarsindustrins framtid. Vi har ovan angivit att Sverige bör ompröva sitt sätt att använda träråvaran. Likaledes är vi allvarligt oroade över den attityd till en av våra stora nationella tillgångar, åkerjorden och tillhörande kulturlandskap, som vi tycker oss märka från regeringshåll. Jordbruksmarken är enligt miljöpartiets uppfattning en stor nationell tillgång och inte ett problem. Däremot medger vi gärna att vårt sätt att utnyttja denna tillgång i dag vittnar om mycket liten visdom. Detta är problematiskt.

Föreställningen att en hög FoU-insats automatiskt skapar ett bättre samhälle har knappast något belägg i verkligheten. I varje fall kan man lätt konstatera att Sverige med världens procentuellt högsta FoU-insats ingalunda välsignats med den snabba tillväxt som många drömt om. Miljöpartiet stödjer gärna ökad FoU inom vissa sektorer, men befarar samtidigt att åtskillig FoU-insats – särskilt inom industrin – leder till destruktiva resultat, t.ex. till flera onödiga och energislösande produkter.

I propositionen diskuteras något om *högteknologi*. Vi menar att det finns liten anledning att bekymra sig över att Sverige inte skulle ha en industri tillräckligt inriktad på högteknologi. Definitionen vad som är högteknologi är i hög grad diskutabel. Tekniken inom våra basindustrier präglas exempelvis av hög standard och innehåller i själva verket en hög teknisk nivå både på produktsidan och på produktionstekniksidan. Däremot kan det medges att utvecklingen av nya produkter under senare år har något fått stå tillbaka för den produktionstekniska utvecklingen, exempelvis inom den mekaniska industrin. Huruvida detta skall ge anledning till speciella statliga initiativ är dock i hög grad diskutabelt. Ansvaret för produktutvecklingen ligger på näringslivet.

5. Småföretagsutveckling

Miljöpartiet har alltid påpekat vikten av att staten aktivt stöder utveckling av småföretag. Det viktigaste är de generella åtgärderna på skatteområdet

och genom lagstiftning, men vi menar också att staten aktivt måste medverka genom rådgivning och kapitalförsörjning eftersom det är alltför svårt att starta företag med hjälp av privata medel. Vi vill i det sammanhanget framhålla att vi anser att staten i alltför stor utsträckning stöder en företagsform: aktiebolagen. Vi menar att den kooperativa företagsformen bör få ett betydligt mer aktivt stöd. Kanske behövs också en ny form ungefär som den tyska GMBH.

I avsnittet internationella företagsfrågor ger propositionen en ensidigt positiv bild av vad den svenska EG-anpassningen kan förväntas leda till. Vi anser att det är direkt upprörande att man från regeringens sida i dessa former bedriver propaganda för sin anpassningspolitik och inte varnar företagen, särskilt småföretagen och många underleverantörer, för vad denna anpassning kan leda till för deras del i form av kraftigt ökad konkurrens på den svenska marknaden, utan att de får andra fördelar på EG-marknaden än vad de skulle få utan denna anpassning. Inte heller varnar man för vilka konsekvenser som den ökande storskaligheten och den ytterligare förskjutningen av ekonomisk och politisk makt till grupper och platser utanför Sverige kommer att få för hela det svenska näringslivet och för hela befolkningen, utom för vissa multinationella företagsledning, vissa gynnade grupper av anställda och givetvis för vissa företag som hamnar bland fåtalet vinnare i detta gigantiska Monopolspel som regeringen och integrationssekretariatet spelar med höga insatser som man lånat från samtidens och framtidens befolkning och företag i Sverige.

En *närfond i varje kommun*, som miljöpartiet har föreslagit i motion N323, kan bli ett viktigt instrument för att främja den småskaliga företagssamhet som är en av hörnstenarna i en grön regionalpolitik.

Med *närfond* menar miljöpartiet samhällsägda fonder som arbetar för näringslivets utveckling och som finns nära dem som arbetar. I stora kommuner kan flera närfondskontor eller närfonder behövas. De skall bistå det lokala näringslivet med rådgivning och finansiering.

De skall motverka näringslivets centralisering, internationalisering och storskalighet. De skall öka det lokala ansvaret för näringslivsutvecklingen, de skall minska sårbarhet samt öka självförsörjning och självtillit. De skall minska transportberoendet och pendlandet. De skall vara till nytta både för de lokala företag som redan finns och ge fler människor möjlighet att starta nya företag – enskilt eller ännu hellre i kooperativ.

Närfonderna skall ge människor ökade möjligheter att ta ansvar för sin egen framtid och utveckla sin initiativkraft och kreativitet.

Närfondernas uppgift är

- att verka för ett decentraliserat och allsidigt näringsliv med inriktning på lokal tillverkning för lokala och regionala behov
- att satsa på miljövänlig, energisnål och arbetsmiljömässigt sund produktion
- att ge stöd inom formen "eko-kommunprojekt"
- att stödja dem som vill överta företag lokalt när de säljs. Vid all försäljning av företag skall de anställda och de som bor på orten ha förköpsrätt. Närfonderna skall därvid kunna medverka både som rådgivare och finan-

siär. Detta är ett sätt att motverka centralisering och internationalisering av näringslivet.

- att stödja lokala uppfinnarföreningar och praktisk försöksverksamhet med nya idéer.

Exempel på sådana satsningar kan vara:

- att satsa på energiförsörjning baserad på förnybar energi: solfångaranläggningar, biobränsle etc.
- att stödja utveckling av alternativa jordbruks-, fiske- och trädgårdsprojekt, biodling etc.
- att stödja mångsidig småskalig livsmedelsindustri: mejerier, kvarnar, slakterier, bagerier etc.
- att stödja satsning på inhemsk textilproduktion baserad på inhemsk råvara
- att stödja arbetskooperativ inom vård- och omsorgssektorn, omhändertagande av socialt eller fysiskt handikappade etc.

Närfonderna skall stödja alla former av företag. Miljöpartiet vill dock särskilt peka på behovet av att stödja producentkooperativ verksamhet

Närfonderna skall ha både rådgivande och finansiell funktion

Rådgivningsfunktionen skall ses som en kunskapsbank och skall också förmedla hjälp från utomstående experter. Den skall särskilt medverka vid startandet av nya företag och koordinera olika intressen vid övertagande av företag då den lokala förköpsrätten skall utnyttjas.

Den finansiella funktionen är att medverka till att företagen får en sund finansiering genom att förmedla lån från andra finansieringskällor och vid behov lämna lånegarantier, att gå in med egna lån eller att satsa eget kapital i företagen. Närfonden måste vara beredd att ta större risker och kräva lägre räntor än det normala bankväsendet, och skall undvika att uppträda som konkurrent till detta.

En försöksverksamhet bör startas senast under 1991 i fyra kommuner. Regeringen skall utreda och under år 1990 lämna förslag till vilka kommuner som skall vara försökskommuner för att försöken skall ge en allsidig belysning av fondernas funktion och möjligheter.

Utvecklingsfonderna kan också i fortsättningen, speciellt tills de av oss yrkade närfonderna kommit igång, bli av stor betydelse för utvecklingen av de mindre företagen. Vi kan dock endast i mindre omfattning acceptera regeringens förslag till omorganisation. Sålunda anser vi:

Styrelserna bör även i fortsättningen tillsättas av landstingen med undantag för en ledamot som skall komma från annat län och utses av staten. Denne ledamot skall speciellt svara för att vidarebefordra erfarenheten från u-fondsverksamheten på andra håll i landet. I övrigt menar vi att ledamöterna bör kunna vara lika kompetenta på näringslivsfrågor om de utses av landstinget, vilket stämmer bäst överens med miljöpartiets strävan till stor regional och lokal självstyrelse.

Riskkapital är otvivelaktigt ett problem när det gäller att starta och expandera inom småföretagssektorn. Miljöpartiet kan dock ej ansluta sig till rege-

ringens förslag beträffande nya riskkapitalbolag. Någon inbetalning till statsverket av medel från u-fonderna bör ej ske.

Mot. 1989/90
N58

Stiftelsen Småföretagsfonden bör fortsätta sin verksamhet som ett komplement till u-fonderna, liksom *Norrlandsfonden* vilken bör få rätt att gå in med riskkapital i företag inom sitt område.

Miljöpartiet anser inte att *AP-fondernas medel* skall användas som riskkapital för småföretagen.

6. Teknikpolitik

I detta kapitel berör regeringen dels den tekniska utvecklingen, dels standardiseringen. Beträffande den tekniska utvecklingen har vi redan tidigare kommenterat regeringens mer eller mindre färdiga förslag i två motioner. Vi nöjer oss därför med att citera vad vi där har anfört om anslagsposterna F1, F2, F4, F7, F19, F20 och F21 i forskningsmotionen.

Citat:

Miljöpartiet de gröna har redan i sina partimotioner N 224 och N 413 tagit ställning till ett antal av de frågor som berörs i forskningspropositionens kap. 21.

STU

Sålunda har vi i enlighet med förslaget till statsbudget yrkat att anslagen till STU i princip skall vara oförändrade från budgetåret 1989/90, dock med den ändringen att 5 % av totalanslagen bryts ut och överföres till en ny institution: "Delegationen för ekologisk teknik".

Vi vidhåller i princip denna ståndpunkt. Vi vill dock inte motsätta oss att funktionen som teknikvetenskapligt forskningsråd också bryts ut ur STU.

Teknikvetenskapligt forskningsråd

Regeringen föreslår att 10 milj. kr. anslås till utökad materialteknisk forskning som skall satsas på s.k. "Tvärvetenskapliga konsortier". Vi har intet att erinra mot detta men yrkar att dessa medel tillföres det teknikvetenskapliga forskningsrådet, som enligt vår tidigare angivna uppfattning liksom alla andra forskningsråd bör vinnlägga sig om tvärvetenskaplig forskning inom sitt ansvarsområde.

Vårt förslag är därför att 35 milj.kr. överflyttas från STU:s anslag till det teknikvetenskapliga forskningsrådet liksom 3 milj.kr. från STU:s förvaltningsanslag. Vidare tillföres som ovan angivits 10 milj.kr. till rådet från anslagsposten F 20, som sålunda utgår.

Delegationen för ekologisk teknik

Miljöpartiet har med tillfredsställelse noterat att regeringen föreslår tillsättningen av ett programråd för "Forskning för ett avfallssnålt samhälle: Miljöanpassad produktutveckling". Till detta råd föreslås 5 milj.kr. under F21 och 4 milj.kr. under B13. Den bakomliggande tanken liknar den som vi framfört i vår motion N224, där vi föreslår inrättandet av "Delegationen för

ekologisk teknik" med en total anslagsram av 45 663 000 kr. Vårt förslag var att dessa medel skulle ställas till förfogande genom en motsvarande minskning av STU:s anslag.

Mot. 1989/90
N58

Vi menar att regeringens ambitionsnivå är för låg. Vårt förslag går ut på att delegationen skall bygga upp en egen teknisk-vetenskaplig kompetens och administration och sålunda både bedriva egen FoU och anslå medel till utomstående forskare på samma sätt som STU. Vi vidhåller därför vårt förslag, men accepterar att de 9 milj.kr. som regeringen föreslår tillförs delegationen för att användas till stöd för utomstående tvärvetenskapliga forskningsprojekt inom området.

Rymdverksamhet

Redan i motion N224 har vi klargjort att vi inte accepterar Sveriges deltagande i det europeiska rymdsamarbetet: ESA. Detta beror ej på någon teknisktillfällig inställning, utan på att vi finner så många otillfredsställda behov på andra områden som måste prioriteras för att säkra vår långsiktiga överlevnad. När skogar och hav dör och människans egen livsbas undermineras genom en fortgående förgiftning av vår jord anser vi det inte försvarbart att satsa hundratals miljoner på avancerade rymdprojekt. Att de eventuellt kan återkomma som beställningar till svensk industri anser vi ej motiverat denna resursanvändning. Alltför ofta finner vi att medlen är otillräckliga för satsningar på naturskydd, miljövänlig teknik, förnybara energikällor etc. etc.

Vi har däremot accepterat den svenska verksamheten på rymdforskningens område under anslagspost F6, bl.a. på grund av dess regionalpolitiska och kompetensuppbyggande betydelse.

Europeiskt forsknings- och utvecklingsarbete

Många av de forskningsprojekt som redovisas under denna rubrik måste vi sätta frågetecken för, detta av flera skäl.

- dels är mycket av denna forskning till för att stödja projekt som industrin ändå är engagerad i, där utvecklingstakten är hög och lönsamheten god. Det har inte förebragts några goda skäl varför denna forskning delvis skall ske på skattebetalarnas bekostnad.
- dels är det ofta projekt som leder till att etablerade tekniska strukturer, exempelvis massbilismen, snarare understöds än motverkas.
- dels har vi svårt att finna exempel på projekt som ur ekologisk synpunkt syftar till en mer varsam teknik med miljö och naturresurser. En sådan teknik är dessvärre sällan företagsekonomiskt lönsam. De projekt som främjas av EG-forskningen däremot är inriktade på områden som i de flesta fall syftar till ökad produktion och lönsamhet i existerande storföretag.
- slutligen noterar vi att regeringen tycks vara oerhört ensidigt inställd på forskningssamarbete med EG. Förslag till samarbetsprojekt med andra europeiska länder, med Norden eller utomeuropeiska länder lyser helt med sin frånvaro.

Vi vill dock ej säga nej till allt forskningssamarbete men yrkar på att forskningsprogrammen kritiskt granskas med ovanstående utgångspunkter. Vi föreslår att anslaget minskas till 30 milj.kr.

Mot. 1989/90
N58

Geovetenskaplig forskning

Vi accepterar det föreslagna anslaget på 3 milj.kr.

Slut på citat

Verkstadsteknik. Vi har tidigare anfört att produktutvecklingen i princip helt är företagets ansvar. Emellertid delar vi samtidigt regeringens uppfattning att produktutvecklingen – inklusive materialteknisk utveckling – har kommit att släpa efter i förhållande till produktionsteknisk utveckling i de mindre och medelstora företagen, ett förhållande för vilket staten har ett visst ansvar. Vi vill därför inte motsätta oss förslaget till ett treårigt program för verkstadsteknisk utveckling, och hoppas att projekt som syftar till en ekologiskt sund teknik får förtur.

Insatser för den tekniska infrastrukturen har sedan länge ansetts vara ett område där staten och näringslivet borde dela på finansieringen. Vi delar den uppfattningen att staten bör medverka till utarbetandet av standard och svara för teknisk provning tillsammans med näringslivet. Det är rimligt att ansvarsfördelningen i Sverige liknar den i andra industriländer.

Samtidigt kan konstateras att den utökning som nu föreslås på dessa områden givetvis starkt påverkas av EG-integreringen, som ställer ökade krav på omarbetandet av standard. Vi har också tidigare anmält vår oro för att industrins medverkan i kontrollen av tekniska produkter kan leda till intressekonflikter som i sin tur kan leda till att kontrollen försämras.

Eftersom industrin är den som skördar de ekonomiska fördelarna av en EG-integrering så är det rimligt att industrin betalar en ökande andel av dessa infrastrukturkostnader. Vi ser positivt på att det inrättas ett konsument- och arbetsmiljöråd inom SIS. Det är vår förhoppning att rådet kommer att arbeta med en kritisk granskning av EG-standards på dessa områden. Det är också vår förhoppning att i arbetsmiljörådet skall finnas personer med hög integritet och som representerar sina respektive områden på ett ur demokratisk synpunkt tillfredsställande sätt.

7. Statligt företagande

Miljöpartiet har i två tidigare partimotioner ställt ett antal frågor av principiell natur beträffande de statliga företagen. I näringsutskottets betänkande 1989/90:NU17 uttalade utskottet i anslutning till motion 1989/90:N16 (mp) att "utskottet anser det tillfyllest att regeringen i ärenden rörande särskilda företag och i näringspolitiska princippropositioner tar upp frågor om riktlinjer för de statliga företagen". Det kan lätt konstateras att de flesta frågorna fortfarande står obesvarade. De upprepas därför här:

- Vilken principiell skillnad ser regeringen mellan statliga affärsverk och statliga aktiebolag?
- Hur skall regelsystemet skilja sig mellan verk och aktiebolag?
- Anser regeringen att man kan ställa andra krav på statliga aktiebolag än på andra företag?

- Avser regeringen, som företrädare för ägaren, svenska folket, att söka driva företagen så att de är ett föredöme för andra företag när det gäller yttre och inre miljö, affärsmoral, etc?
- Avser regeringen att utnyttja statens innehav av företag för att främja ekonomisk demokrati, och i så fall hur?
- Har staten ett ansvar för krisbranscher i en vikande ekonomi?
- Regeringen bör tillstålla riksdagen ett policydokument beträffande de statliga affärsverken och företagen som ger en samlad syn på den statliga företagsamheten. Om regeringen inte är beredd till detta bör den tillsätta en utredning som utarbetar förslag till en statlig företagspolicy.

Av dessa frågor kan man möjligen säga att propositionen besvarar den tredje och svaret tycks vara negativt. Man skall bara ställa ett krav, nämligen att företagen skall gå med vinst. Däremot menar regeringen att de statliga företagen skall kunna gå in på marknaden och åvägbringa strukturförändringar till det bättre. Man tänker uppenbarligen som den tänkande lantbrevbäraren: "Låt mig få gripa in en gång en enda, och till det bästa ordna allt."

Nu kommer regeringen med två tunga förslag till omorganisationer inom den statliga företagssektorn och förebådar ett tredje – Volvo-Procordiaaffären.

Koncernen FFV

Miljöpartiet har redan i motion 1989/90:N224 klarlagt att vi inte accepterar att FFV ombildas till aktiebolag och angivit ett antal skäl härför. Vidare har vi i motionerna 1989/90:N308 och N335 tagit upp krigsmaterielindustrins problem, främst ur de anställdas synpunkt.

Vi finner det upprörande att regeringen fullständigt nonchalerar den oro som framförts. Och vi är ingalunda ensamma om oron. Vi är upprörda för de anställdas skull.

Vi finner det också moraliskt förkastligt att ombilda FFV till ett aktiebolag. Här äger staten en industri vars uppgift är att framställa redskap för att så snabbt och effektivt som möjligt döda människor, och denna verksamhet anser regeringen bäst bedrivs i en företagsform som är helt inriktad på att generera maximal vinst åt statsverket.

Vi vet att FFV, trots att det är affärsverk med det speciella ämbetsmannansvar som åvilar dess chefer, stundom bedrivit sin verksamhet utanför lagen. Vi vet att dess chefer trots att de står under JK:s övervakning skaffat sig oetiska förmåner i en sådan omfattning att det framtvingat deras avgång. Vi vägrar att tro att en övergång till aktiebolagsform skulle höja den moraliska ansvarsnivån inom företaget.

Att dessutom göra en sådan åtgärd just nu tyder möjligen på att staten vill frigöra sig från en del av sitt ansvar inför den kris som enligt vår uppfattning är överhängande. Avvecklingsproblem blir möjligen lättare att hantera i ett aktiebolag än i ett affärsverk?

Vi har ingenting emot att vissa delar av FFV:s verksamhet som är av rent civil karaktär privatiseras och då om möjligt enligt de kriterier som miljöpartiet de gröna alltid förordar, nämligen att lokalbefolkningen på den ort där företaget arbetar jämte de anställda får företräde till ägandet.

Miljöpartiet avvisar förslaget till bildandet av ett sådantkoncernbolag. Vi motsätter oss av principiella skäl den maktkoncentration som följer av förslaget. Regeringen klagat över maktkoncentrationen inom det privata näringslivet. Vi instämmer i att det är ett bekymmer, men den statliga maktkoncentrationen är än större. Och staten agerar ju i dag precis som vilken som helst annan storägare på börsen.

Vi motsätter oss också bildandet av en sådan koncern därför att det ökar regeringens makt och minskar riksdagens insyn och inflytande i motsvarande mån. I stället borde regeringen återkomma med förslag till hur insynen i de statliga bolagen skall förbättras för att åtminstone nå upp till den nivå som gäller i de privata börsnoterade företagen.

Det är också anmärkningsvärt att regeringen inte på en rad berör de anställdas situation, hur den påverkas av planerna, och hur de anställda skall kunna få ett större medinflytande i de statliga företagen än i de privata.

Det bör också påpekas att det finns skäl att försälja åtskilliga av de företag som skulle ingå i den planerade koncernen, naturligtvis med den preferens för ett spritt ägande som ovan angivits när det gällde FFV. Detta gäller särskilt de företag som är delägda av staten och där staten knappast har något inflytande på företagets policy och som dessutom arbetar på en konkurrensutsatt marknad.

Vårt ställningstagande innebär också att SIB-invest skall kvarstå som ett självständigt kreditaktiebolag och regeringen bör tillse att bolaget aktivt medverkar till företagsfinansiering för mindre företag. Bolaget kan bli ett komplement till utvecklingsbolag och industriverket när det gäller småföretagande i de stora tätorterna.

8. Utländska företagsinvesteringar

Miljöpartiet de gröna vill föra en flyktinvänlig och utlänningsvänlig politik. Samtidigt är vi motståndare till maktkoncentrationer både på det politiska och det ekonomiska området. Vi anser att utläningar som vistas i Sverige lika väl som svenskar som vistas i andra länder självklart skall kunna förvärva egendom i landet. Detta inkluderar även aktier. Detta gäller fysiska personer. När det gäller juridiska personer blir det problematiskt och när det gäller stora aktieförvärv över gränserna är vi mycket skeptiska.

Vi är övertygade om att ansvaret för det personliga ägandet minskar med kvadraten på avståndet mellan ägaren och det ägda. Därför är vi kritiska till aktiebolagsformen som sådan. Ett citat kan vara på sin plats:

Med aktiebolagen tog samhällena ett väldigt steg mot anonymiteten. Det blev möjligt att handla utan att smutsa sina händer, att mörda utan att se någon falla, att suga ut utan att se någon svälta. Det var första steget mot ett samhälle där man trycker på knappar för att utlösa krig och mekaniserar alla mänskliga funktioner. Aktiebolaget var början på ett liv i abstraktionernas värld där människan lämnades långt bakom och robotarnas herravälde började. (Olov Lagercrantz i Min första krets)

En ytterligare liberalisering när det gäller aktieägandet som gynnar uppkomsten av multinationellt ägande kan miljöpartiet inte acceptera. I stället

bör regeringen återkomma med förslag hur ägarkoncentrationen nationellt och internationellt skall kunna minskas och hur andra företagsformer än aktiebolagen med mera direkt ansvar mellan ägande och verksamhet skall främjas, liksom en starkare koppling mellan ägande och arbete.

Mot. 1989/90
N58

9. Lagstiftning

Såsom framgått ovan under kapitel 6 kan vi ej acceptera regeringens förslag beräffande lagen (1983: 1092) om allmänna pensionsfonder.

Vi har tidigare avvisat förslag att provningsväsendet skulle privatiseras. Därför avvisar vi regeringens förslag till lagändring i lagen (1989: 164) om kontroll genom teknisk provning och om mätning.

10. Anslagsfrågor

Såsom framgått av vad som anförts ovan anser vi att anslagen C4, E5 och E6 ej bör beviljas.

Hemställan

Med hänvisning till det anförda hemställs

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att ett humanekologiskt synsätt bör vara grunden för näringspolitiken,
2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att materiell tillväxt ej är ett lämpligt mål för näringspolitiken,
3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att en ökad produktivitet i första hand skall utnyttjas för att minska resursförbrukning – att göra mer av mindre – och därvid också öka möjligheterna till kortare arbetstid,
4. att riksdagen begär att regeringen skall tillsätta en utredning för att belysa såväl positiva som negativa konsekvenser av en ökad internationalisering på näringslivets område,
5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om avregleringarnas faror,
6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att Brundtlandkommissionens målsättning, att energianvändningen skall på sikt halveras, skall vara en utgångspunkt för näringspolitiken,
7. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att Brundtlandkommissionens målsättning skall uppfyllas genom en årlig minskning av den totala energianvändningen med 2 %,
8. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om användning av landets träråvara,
9. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om transporter och kommunikationer,
10. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att den omständigheten att andra länder på senare år har haft en högre tillväxt än Sverige bör betraktas som en positiv förändring,
11. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om de risker för framtiden som vår nuvarande näringslivsstruktur medför,

12. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om "högteknologi",

13. att riksdagen avslår regeringens förslag till ändrade regler för utvecklingsfonderna,

14. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om utvecklingsfondernas styrelser och målgrupp,

15. att riksdagen avslår regeringens förslag till ändrade riktlinjer för Norrlandsfonden och Stiftelsen Småföretagsfonden,

16. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om utvecklingsfondernas och Norrlandsfondens möjlighet att ställa riskkapital till förfogande,

17. att riksdagen avslår regeringens förslag beträffande nya statliga riskkapitalbolag,

18. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om teknikpolitiken,

19. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om verkstadsteknik och teknisk infrastruktur,

20. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om konsument- och arbetsmiljörådet inom SIS,

21. att riksdagen begär att regeringen skall utarbeta ett policydokument beträffande den statliga företagsamheten där de i motionerna framförda frågorna blir besvarade,

22. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om FFV:s problem,

23. att riksdagen avslår regeringens förslag att ombilda FFV till ett aktiebolag, hemställa i propositionen momenten 10, 11, 15 och 19,

24. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att vissa delar av FFV-koncernen bör privatiseras med de villkor som anförts i motionen,

25. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna de nackdelar som i motionen anförts om bildandet av ett statligt förvaltningsbolag i enlighet med propositionen,

26. att riksdagen avslår regeringens förslag att bilda ett nytt statligt förvaltningsbolag, hemställa i propositionen momenten 16, 17, 18 och 20,

27. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om SIB-Invest AB,

28. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att vissa delar av de företag som omfattas av den föreslagna nya koncernen bör privatiseras i enlighet med vad i motionen anförts,

29. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om utländska företagsinvesteringar,

30. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om aktiebolagsformens nackdelar,

31. att riksdagen avslår regeringens förslag till ändring av lagen (1989:164) om kontroll genom teknisk provning och mätning,

32. att riksdagen avslår regeringens förslag till ändring av lagen (1983:1092) med reglemente för allmänna pensionsfonden,

33. att riksdagen avslår regeringens förslag under C 4 hemställan 1 och 2, åtgärder för att främja utländska investeringar i Sverige, Mot. 1989/90
N58
34. att riksdagen avslår regeringens förslag under E 5 beträffande infriande av pensionsgaranti vid FFV AB.

Stockholm den 26 mars 1990

Lars Norberg (mp)

Kaj Nilsson (mp)

Eva Goës (mp)

Krister Skånberg (mp)

Inger Schörling (mp)